

Finantsinspeksioon

Lp Jürgen Ligi
Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN
info@fin.ee

Teie 21.10.2024 nr 1.1-10.1/2913-8
Meie 04.11.2024 nr 5-8/5801-1

Põhimaksekonto avamise ja sulgemise regulatsiooni muutmine

Rahandusministeerium (edaspidi RM) saatis 21.10.2024 Justiitsministeeriumisse II kooskõlastusringile võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis puudutab eelkõige põhimaksekonto avamise ja sulgemise regulatsiooni muutmist (edaspidi Eelnõu). Käesolevaga esitame täiendavad seisukohad Eelnõule. Finantsinspeksiooni (edaspidi ka FI) varasem arvamus Eelnõu kohta oli edastatud RM-le 11.07.2024 ja 27.08.2024.

1. Eelnõu § 1 punkt 7

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) § 710¹ lõigetega 5¹ ja 5² järgmiselt: (5¹) Krediidiasutus ei või keelduda põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest lähtuvalt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 10 alusel määratletud riskiisust, kuid võib riskide maandamiseks rakendada järgmiseid meetmeid:

- 1) määrata maksekontol olevate vahenditega sooritatavate maksete maksimaalne summa ühes kuus;
- 2) määrata ühe tehingu maksimaalne summa või tehingute maksimaalne arv ühes kuus, sealhulgas kolmandatesse riikidesse või kolmandatest riikidest tehtavate tehingute summa piirmäär;
- 3) määrata maksekontol hoiustatavate vahendite maksimaalne summa;
- 4) piirata või keelata sularaha väljavõtmine kolmandates riikides.

(5²) Käesoleva paragrahvi lõikes 5¹ nimetatud piiranguid ei kohaldata ülekannete suhtes, mille puhul sooritatakse makseid ametiasutusele maksu, trahvi või riigilõivu tasumiseks.

Märgime, et tootepiirangute lubatavus maksekonto direktiivi (edaspidi Direktiiv) alusel on õiguslikult keerukas teema, mistõttu palume hinnata Eelnõu § 1 punkti 7 kooskõla Direktiiviga ning vajadusel lisada vastavad selgitused seletuskirja.

Juhime tähelepanu, et Direktiivi preambuli punkti 44 ja artikli 17 lõike 4 kohaselt eeldusena ei tohi piirata põhimakseteenuse raames tehtavaid toiminguid, nt maksetehingute arvu. Põhimakseteenustega seotud tehingute arvu piiramise keeld on kehtestatud ka VÕS § 710¹ lõikes 10. Piirangu eesmärgiks on säilitada põhimakseteenuse efektiivsus ja atraktiivsus tarbijale ning piirata krediidiasutuste võimalust suunata tarbijaid kasutama teisi, kõrgemate teenustasudega teenuseid, mitte keeld kohaldada meetmeid kõrgemate rahapesu riskide juhtimiseks. Samas on aga norm oma sõnastuses igasuguseid tootepiiranguid välistav.

EBA riskide vähendamise suunises¹ on viidatud toodete piiramise võimalusele tarbijate kontekstis vaid erakorralistel juhtudel (EBA pakub riskide vähendamise alternatiivina kliendile pakkuda põhimakseteenust või piirata tooteid, kuna põhimakseteenus ise ongi juba eelduslikult piiratum teenus) ning sedagi vaid teatud riskigruppide kontekstis (isikud, kel on legitiimne põhjus mitte omada traditsioonilisi isikusamasuse tuvastamist võimaldavaid dokumente ehk kelle puhul esineks lepingu loomisest keeldumise alus hoolsusmeetmete kohaldamise võimatuse teel).

Kui RM on Direktiivi tõlgendamisel jõudnud senisest erinevale seisukohale tootepiirangute lubatavuse osas põhimakseteenuste osutamisel, siis on oluline vastavat tõlgendust seletuskirjas selgitada, et tagada põhimakseteenuste jätkuv kättesaadavus ning vältida olukorda, kus tarbijatele põhimakseteenuste kättesaadavus väheneb seondult krediitiasutuste poolt ühepoolset kohaldatavate piirangutega, mida tarbijal ei ole võimalik mõjutada.

Arvestades, et Eelnõu § 1 punktiga 7 soovitakse reguleerida ka tehinguid kolmandate riikidega/riikides, siis juhime täiendavalt tähelepanu Direktiivi artikli 17 lõike 1 punktidele c) ja d), mille kohaselt reguleerib Direktiiv tehingute tegemist Euroopa Liidus (edaspidi *EL*), mistõttu tuleks analüüsida, kas käesoleva Eelnõu raames on asjakohane reguleerida VÕS-is kolmandate riikidega seotud ja kolmandates riikides tehtavaid tehinguid, kui see jääb Direktiivi kohaldamisalast välja. Ka Eelnõu § 1 punktides 1-3 on viidatud, et põhimakseteenustega seotud tehingud on piiratud EL-ga.

2. Eelnõu § 1 punkt 16

- 2.1. Eelnõu § 1 punktiga 16 kehtestatakse VÕS § 720¹ lõige 1 järgmiselt: krediitiasutus võib põhimakseteenuse üles öelda üksnes erakorraliselt ja käesolevas paragrahvis sätestatud juhtudel.

Juhime tähelepanu, et antud sättest on pärast sõna „põhimakseteenuse“ puudu sõna „lepingu“.

- 2.2. Eelnõu § 1 punktiga 16 kehtestatakse VÕS § 720¹ lõiked 4 ja 5 järgmiselt:
(4) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1 ja 2 sätestatud alusel ütleb krediitiasutus tarbijaga sõlmitud põhimakseteenuse lepingu üles etteteatamistähtaega järgimata.
(5) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 3–6 sätestatud alustel lepingu ülesütlemisel ei tohi ülesütlemisest etteteatamise tähtaeg olla lühem kui kaks kuud.

Juhime tähelepanu, et VÕS-i lisatava § 720¹ lõikes 4 toodud viide lõike 2 punktidele 1 ja 2 ei ole korrektne. Lõige 2 näeb juba ette, et selles lõikes toodud alustel ütleb krediitiasutus põhimakseteenuse lepingu etteteatamistähtaega järgimata üles. Eelduslikult on soovitud antud sättes viidata 720¹ lõike 3 punktidele 1 ja 2.

Märgime, et VÕS § 720¹ lõikes 5 toodud viide lõike 3 punktidele 3-6 ei ole korrektne. Lõikes 3 on kokku 5 alapunkti. Seega oleks korrektne viidata lõike 3 punktidele 3-5.

Lisaks teeme ettepaneku liita VÕS § 720¹ lõiked 4 ja 5, kuivõrd mõlemad lõiked reguleerivad etteteatamistähtaegu lõikes 3 toodud ülesütlemise aluste kasutamisel. Siinkohal juhime tähelepanu, et eeltoodud muudatuse tegemisel tuleb jälgida, et VÕS § 720¹ lõikes 9 on viidatud korrektsetele lõigetele.

- 2.3. Eelnõu § 1 punktiga 16 kehtestatakse VÕS § 720¹ lõige 7 järgmiselt: kui krediitiasutus ütleb põhimakseteenuse lepingu üles vastavalt käesolevale paragrahvile, kohaldatakse käesoleva seaduse § 720.

Eelnõu seletuskirja lk 14-15 kohaselt „muudatuse tulemusel kohaldub kõikidele juhtudele VÕS §-s 720 sätestatud korralise ülesütlemise regulatsioon ning neid tuleb kohaldada vastavalt konkreetsele olukorrale.“

1

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/1054144/Guidelines%20on%20MLTF%20risk%20management%20and%20access%20to%20financial%20services.pdf

FI hinnangul ei ole võimalik VÕS § 720¹ alusel põhimakseteenuse lepingu ülesütlemisele kohaldada kogu VÕS §-i 720, kuivõrd antud paragrahv reguleerib makseteenuse lepingu korralist ülesütlemist. Eelnõu § 1 punktiga 16 VÕS-i lisatava § 720¹ lõike 1 kohaselt võib krediidasutus põhimakseteenuse lepingu üles öelda aga üksnes erakorraliselt. Märgime, et asjakohane on eelkõige VÕS § 720 lõigete 3, 5 ja 6 kohaldamise lubamine, mis reguleerivad lepingujärgsete tasude ja kontrol oleva raha kliendile väljamaksmise nõudeid.

- 2.4. Eelnõu § 1 punktiga 16 kehtestatakse VÕS § 720¹ lõige 9 järgmiselt: käesoleva paragrahvi lõigetes 4 ja 5 sätestatud nõuetele mittevastav ülesütlemine on tühine.

Eelnõu seletuskirja lk 15 kohaselt „sama lisatava paragrahvi lõike 9 kohaselt on ka paragrahvi lõigetes 5 ja 6 sätestatud nõuetele mittevastav ülesütlemine tühine.“

Juhime tähelepanu, et Eelnõu § 1 punktiga 16 VÕS-i lisatava § 720¹ lõikes 9 viide lõigetele 4 ja 5 ning Eelnõu seletuskirjas viide lõigetele 5 ja 6 ei ole korrektne. Nõuded ülesütlemisele on sätestatud VÕS § 720¹ lõigetes 4-6.

3. Eelnõu § 4 punkt 2

- 3.1. Eelnõu § 4 punktiga 2 täiendatakse KAS-i §-ga 88¹ ja kehtestatakse põhimakseteenuse osutamise kohustus krediidasutustele ja välisriigi krediidasutuse filiaalidele. Selguse mõttes palume täiendada KAS § 88¹ lõiget 2 järgmiselt: „*Finantsinspeksioonil on krediidasutuste põhjendatud taotlusel alusel /.../.*“

- 3.2. KAS § 88¹ lõiget 4 tuleb sätestada selliselt, et FI-l oleks õigus kaaluda vabastuse andmist ja sellest keeldumist ehk FI-l pole kohustust anda alati vabastust. Sellest tulenevalt palume sõnastada KAS § 88¹ lõiget 4 järgmiselt: „*(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud otsuse vabastuse andmise või sellest keeldumise kohta teeb Finantsinspeksioon 4 kuu jooksul krediidasutuse taotluse saamisest arvates. Otsuse toimetab Finantsinspeksioon viivitamata krediidasutusele kätte.*“

- 3.3. Palume täiendada KAS §-i 88¹ lõiget 6 järgmiselt: „*(6) Finantsinspeksioon võib omal algatusel käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud otsuse kehtetuks tunnistada, kui vabastuse aluseks olnud asjaolud on muutunud või esinevad muud erandlikud asjaolud. Krediidasutus on kohustatud teavitama Finantsinspeksiooni, kui ta enam ei vasta käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud tingimustele.*“

4. Eelnõu § 5 punkt 3

Eelnõu § 5 punktiga 3 kehtestatakse makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse (edaspidi MERAS) § 101¹ järgmiselt: võlaõigusseaduse §-des 710¹, 711, 711¹, 711³, 711⁵, 711⁶, 718¹, 721¹–721⁴, § 721⁵ lõikes 1 ning §-des 727 ja 727¹ sätestatud kohustuste rikkumisel on Finantsinspeksioonil õigus teha makseteenuse pakkujaile käesoleva seaduse §-des 100 ja 101 sätestatud alusel ettekirjutus.

Juhime korduvalt tähelepanu, et kuivõrd Eelnõuga soovitakse kehtestada VÕS § 720¹, mis sätestab kohustused põhimakseteenuse lepingu ülesütlemisele, on tarvilik antud paragrahv lisada ka MERAS § 101¹ lõikes 1 loetletud sätete hulka, mille rikkumise korral on FI-l õigus teha ettekirjutus.

5. Eelnõu seletuskiri lk 7

Eelnõu seletuskirja lk 7 kohaselt „Direktiivi artikli 17 lõike 1 punkti c kohaselt hõlmab põhimaksekonto teenuseid, mis võimaldavad sularaha väljavõtmist maksekontolt kogu liidus pangakontoris või pangaautomaadist nii krediidasutuse lahtiolekuajal kui ka väljaspool lahtiolekuaega ning artikli 17 lõike 1 punkti d kohaselt: i) otsekorraldusi; ii) maksekaardiga tehtavad maksetehinguid, sealhulgas internetimakseid; iii) kreditorraldusi, sh püsikorraldusi, krediidasutuse terminalides, kontorites ja

internetirakenduste kaudu, kui need on kättesaadavad. Eelviidatud teenused on sätestatud VÕS § 709 lõike 15¹ punktides 3-6. VÕS-is puudub viide sellele, et põhimaksekontoga seotud teenustena loetakse üksnes liidus tehtavaid maksetehinguid, nii nagu seda sätestab maksekonto direktiivi artikli 17 lõike 1 punkt d. Eelnõuga viiakse VÕS § 709 lõige 15¹ punktid 3–6 kooskõlla maksekonto direktiivi artikli 17 lõike 1 punktis d sätestatuga.“

Teeme ettepaneku Eelnõu seletuskirja lk 7 väljatoodud selgitusi täiendada ja viidata läbivalt ka Direktiivi artikli 17 lõike 1 punktile c järgnevalt: „/---/VÕS-is puudub viide sellele, et põhimaksekontoga seotud teenustena loetakse üksnes liidus tehtavaid maksetehinguid, nii nagu seda sätestab maksekonto direktiivi artikli 17 lõike 1 punkt d. Samuti ei täpsusta VÕS, et sularaha väljavõtmine peab põhimakseteenusena olema tagatud kogu liidus, nagu on sätestatud maksekonto direktiivi artikli 17 lõike 1 punktis c. Eelnõuga viiakse VÕS § 709 lõige 15¹ punktid 3–6 kooskõlla maksekonto direktiivi artikli 17 lõike 1 punktides c ja d sätestatuga.“

6. Eelnõu seletuskiri lk 14

Eelnõu seletuskirja lk 14 kohaselt „kuigi VÕS § 720¹ lõike 3 punktis 5 sätestatud juhul võib krediidasutus põhimakseteenuse lepingu üles öelda, siis tarbija poolt uue põhimakseteenuse lepingu sõlmimiseks taotluse esitamisel ei tohi krediidasutus tarbijaga põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keelduda ning tarbijal on võimalik avada sõlmida uus põhimakseteenuse leping, kui vastavasisuline võlgnevus on tarbija poolt kõrvaldatud.“

FI hinnangul oleks kohane eeltoodut ümber sõnastada nii, et Eelnõu seletuskirjast oleks üheselt arusaadav, et juhul kui tarbija poolt on võlgnevus kõrvaldatud, siis ei tohi võlgnevuse eelnevat olemasolu võtta aluseks keeldumiseks põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest, kuid välistatud ei ole, et krediidasutus on kohustatud või võib keelduda põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest seaduses toodud juhtudel.

Tagamaks sätte kohaldamisel parem selgus, teeme ettepaneku selgitada seletuskirjas järgmist: „*Kuigi VÕS § 720¹ lõike 3 punktis 5 sätestatud juhul võib krediidasutus põhimakseteenuse lepingu üles öelda, siis vastavasisulise võlgnevuse kõrvaldamisel tarbija poolt peab tarbijal olema võimalik esitada taotlus uue põhimakseteenuse lepingu sõlmimiseks ning krediidasutus ei tohi uue põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keelduda põhjusel, et tarbija eelmine põhimakseteenuse leping öeldi üles VÕS § 720¹ lõike 3 punkti 5 alusel.*“

7. Eelnõu seletuskiri lk 19-20

Eelnõu seletuskirja lk 19-20 kohaselt „Eelnõu § 5 punktiga 4 nähakse ette rakendussäte põhimakseteenuse osutamise kohustuse osas. Eelnõu § 88¹ lg 1 kohustab krediidasutusi ja välisriigi krediidasutuse filiaale osutama võlaõigusseaduse § 709 lõikes 15¹ nimetatud põhimakseteenuseid.“

Juhime tähelepanu, et antud rakendussäte nähakse ette Eelnõu § 4 punktiga 4, mitte Eelnõu § 5 punktiga 4. Lisaks kohustab krediidasutusi ja välisriigi krediidasutuse filiaale osutama võlaõigusseaduse § 709 lõikes 15¹ nimetatud põhimakseteenuseid Eelnõuga kehtestatav KAS § 88¹ lõige 1, mitte Eelnõu § 88¹ lõige 1.

8. Eelnõu seletuskiri lk 20

Eelnõu seletuskirja lk 20 kohaselt „Eelnõu § 8 lõige 2 näeb ette, et juhul kui krediidasutused, kellel ei ole kohustust põhimakseteenuseid pakkuda, pakuvad tarbijatele põhimakseteenuseid, siis loetakse ka neid põhimakseteenuste osutajateks ning neile kohalduvad põhimakseteenuste regulatsioonist tulenevad nõuded.“

Juhime tähelepanu, et eelkirjeldatud norm on sätestatud Eelnõu § 4 punktiga 4 kehtestatava KAS § 141¹⁸ lõikes 2, mitte Eelnõu § 8 lõikes 2.

9. Eelnõu seletuskiri lk 21

Eelnõu seletuskirja lk 21 kohaselt „Eelnõu § 5 punktiga 4 täiendatakse MERAS-t §-ga 110²–110⁴ ning nähakse ette rahalised karistused põhimakseteenuste osutamisele esitatud nõuete rikkumise eest. Tegemist ei ole uue väärteokoosseisu kehtestamisega. Vastav paragrahv sisaldub praegu TKS §-s 72¹ ning selle väärteo kohtuvälise menetlemise õigus on TTJA-l.“

Juhime tähelepanu, et rahalised karistused põhimakseteenuste osutamisele esitatud nõuete rikkumise eest näeb ette üksnes MERAS § 110². Seega oleks Eelnõu seletuskirjas korrektne selgitada järgnevalt: „Eelnõu § 5 punktiga 4 täiendatakse MERAS-t §-dega 110²–110⁴. MERAS §-ga 110² nähakse ette rahalised karistused põhimakseteenuste osutamisele esitatud nõuete rikkumise eest. Tegemist ei ole uue vääriteokoosseisu kehtestamisega. Vastav paragrahv sisaldub praegu TKS §-s 72¹ ning selle vääriteo kohtuvälise menetlemise õigus on TTJA-l.“

10. Eelnõu seletuskiri lk 25

Eelnõu seletuskirja lk 25 kohaselt „Eelnõu § 7 punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks TKS §-d 71, 72¹–72³, kus on sätestatud vastavalt vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamata jätmise rikkumine, põhimakseteenuse lepingu sõlmimisele esitatud nõuete rikkumine, maksekontoga seotud tasude läbipaistvusele ja võrreldavusele esitatud nõuete rikkumine, makseteenuse üleviimisele esitatud nõuete rikkumine.“

Juhime tähelepanu, et TKS §-d 71 ja 72¹–72³ tunnistatakse kehtetuks Eelnõu § 7 punktidega 5 ja 7, seega on Eelnõu seletuskirjas puudu viide punktile 7.

11. Eelnõu seletuskiri lk 30

Eelnõu seletuskirja lk 30 kohaselt „mõju avaldamise sagedus: pidev, kuna FI teostab finantsteenuste järelevalvet igapäevaselt ning lisanduvad täiendavad kohustused. /---/ Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: risk on ebatõenäoline, kuna halduskoormus riikliku järelevalve ning väärtemenetluste läbiviimise osas väheneb. Mõju on positiivne, kuna väheneb ka oht topeltmenetlusteks, kuna TTJA ei saa FI-lt teavet juba käimasolevate menetluste kohta. Selleks, et riiklik finantsjärelevalve oleks korraldatud võimalikult selgelt ja efektiivselt on oluline piiritleda mõlema asutuse kohustuste ulatus finantsjärelevalve teostamisel ja väärtegade menetlemisel.“

Juhime korduvalt tähelepanu, et TTJA-le muudatuste mõju avaldamise sageduse juures ei ole selgitatud mõju TTJA-le, vaid FI-le. Samuti on ebasoovitavate mõjude avaldumise riski selgitused poolikud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Siim Tammer
juhatuse liige

Kristina Zorin
Kristina.Zorin@fi.ee